

# De humor van Couperus

Marius Bauer, naar David Teniers (II), Flaubert's Verzoeking van den Heiligen Antonius, door Couperus in het Hollandsch vertoond, 1896. Foto: Rijksmuseum, NG-1972-28-20-76. Spotprent op de gemengde ontvangst van de vertaling door Louis Couperus van Gustav Flauberts La Tentation de Saint Antoine. Couperus als de heilige Antonius bezocht door geesten en monsters die hem proberen te verleiden. Verschenen in de bijvoegsel van 'De Kroniek' van 4 oktober 1896. <http://hdl.handle.net/10934/RM0001.COLLECT.323293>.



**O**oit schreef Couperus in zijn *Intieme impressies over het Nederlandse volk* het volgende:

Wij, Nederlanders, zijn een vreemd volk. Men moet ons goed kennen, om ons te beminnen, want bijna al onze deugden hebben eene medaille-weêrzijde en deze is het, die vooral den vreemdeling treft. Zoo is onze degelijkheid aan hare weêrzijde zwaarwichtig en vervelend en zo is onze ernst allemachtig saai aan die zijde. Geestig zijn wij niet; humor hebben wij nooit; wij zijn altijd plomp en nooit elegant en daarbij hebben wij een leelijke taal en geen litteratuur.<sup>1</sup>

Kortom, Couperus had geen hoge pet op van de Nederlandse humor. Sterker nog, die leek hem zelfs volledig te ontgaan. Wie Couperus leest, zal in de eerste plaats ook niet gelijk denken aan zeer humoristische literatuur. Zijn tragische Haagse romans, decadente stijl en zijn voorkomen als dandy roepen eerder de associatie op met serieuze, verheven kunst, dan met komedie en satire.

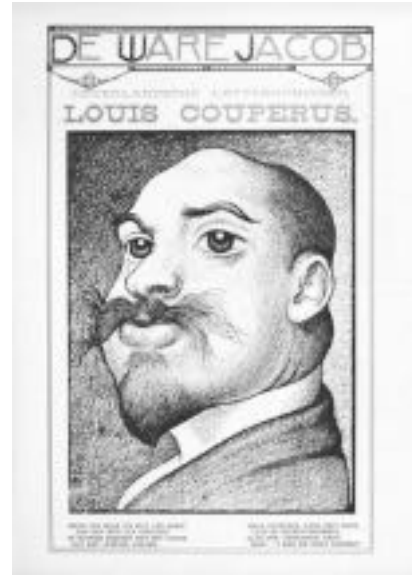
Toch is het werk van Couperus niet volledig verstoken van humor. Zijn kort biografisch proza en feuilletons staan boordevol scherpe observaties en in *Van en over alles en iedereen* schrijft hij over zichzelf dat hij “te dikwijls “paljas” voor zijn lezer is geweest.<sup>2</sup> Bovendien was Couperus zelf ook een makkelijk doelwit voor satiristen en humoristen. Juist vanwege zijn decadente proza en zijn dandy-achtige voorkomen, staken collega-schrijvers maar al te graag de draak met hem. Berucht is natuurlijk het personage Louis Poepjes uit Johan Broedelets roman *Hofstad*, een niet al te verholde parodie op Couperus zelf.<sup>3</sup>

Over *Hofstad* en het personage Louis Poepjes is al een en ander geschreven in *Arabesken*, maar de humoristische kant van Couperus zelf is to nu toe nog redelijk onderbelicht gebleven.<sup>4</sup> Daarom willen we in een toekomstig nummer meer aandacht schenken aan Couperus’ eigen humor: zijn scherpe en gevatte observaties, zijn karakterschetsen, en zijn zelfbeeld als paljas, dat naar voren komt in zijn feuilletons. Voor een themanummer over de humor van Couperus zijn we op zoek naar bijdragen die het humoristisch schrijven van Couperus opnieuw belichten, of interessante en nieuwe inzichten kunnen bieden over Couperus als doelwit van satire en humoristische werken. ♣

## Noten

1. Louis Couperus, *Volledige Werken Louis Couperus* deel 49 p.585.
2. Louis Couperus. *Van en over alles en iedereen*. *Volledige Werken Louis Couperus* deel 35, p.494.
3. Johan W. Broedelet. *Hofstad*. Deel I. Zeist, 1909, p.51.
4. Zie onder andere: Sander Bink, “Ik ben Louis Poepjes.” “Keutelland’s meest gevierde romancier” bespot’. In: *Arabesken* 22, november 2003, p.12-16, en Rémon van Gemeren, ‘In de modder van een high life. Bewerkte uitgave van *Hofstad* van Joh. W. Broedelet’. In: *Arabesken* 43, mei 2014, p. 45-48.

*De gemiddelde lengte van een artikel voor Arabesken is 2500 woorden, maar daar kan in overleg van af worden geweken. Voor verdere vragen en de precieze richtlijnen voor auteurs kunt u een mail sturen naar arabesken@louiscouperus.nl.*



Anoniem, Spotprent van Louis Couperus in De Ware Jacob Nederlandsche Letterkundigen, 20-05-1908. Foto: Delfpher, Collectie: Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (ZK17177). Het onderschrift luidt: “Weer een boek en wat een boek! “Aan den weg der vreugde” De kritiek schreef met een vloek Dat het luttel deugde

Maar Couperus, lang niet bang, Laat de heeren brommen, Gaat zijn literairen gang, Zegt: “’t kan me niets bommen!”

# De (post)koloniale Couperus



**D**e romans van Louis Couperus en de Nederlandse koloniën zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. *De stille kracht* en *Van oude mensen, de dingen, die voorbij gaan...* zijn belangrijke voorbeelden van Nederlandse koloniale literatuur en ook Couperus' verslag over zijn reis naar onder andere Indonesië in de bundel *Nippon* blijft fascineren. Het is dan ook niet verbazingwekkend dat deze werken nog steeds veel aandacht genereren en steeds weer opnieuw geïnterpreteerd worden aan de hand van veranderde inzichten over het Nederlandse koloniale verleden. Zo bewerkte Ivo van Hove zowel *De stille kracht* en *Van oude mensen* voor de Couperus-trilogie die hij regisseerde voor Toneelgroep Amsterdam tussen 2015 en 2017. Vooral in zijn bewerking van *De stille kracht* trok Van Hove een lijn tussen Couperus' roman en de latere koloniale oorlog van de jaren 40.<sup>1</sup>

De koloniale werken van Couperus blijven fascineren en nog steeds delen onderzoekers en letterkundigen nieuwe inzichten over Couperus' eigen relatie met de Nederlandse koloniën en de positie van de koloniën binnen zijn werk. Zo lazen Elleke Boehmer en Coen van 't Veer recentelijk *De stille kracht* met een postkoloniale queer benadering.<sup>2</sup> In deze lezing wordt de decadente schrijfstijl van Couperus een geleider tussen de non-normatieve verlangens van Léonie Oudijck en inheemse praktijken en sensualiteit.

Uit de toneelbewerkingen van Van Hove en recent gepubliceerde artikelen over Couperus' koloniale romans, wordt duidelijk dat kritische reflectie over de koloniale

Anoniem,  
Groepsportret met  
zeven Europese  
mannen op een  
landweg staande voor  
een Aziatische  
bediende, mogelijk  
op Borneo, stereofoto,  
1900-1940. Foto:  
Rijksmuseum: RP-F-  
F12960. <http://hdl.handle.net/10934/RM0001.COLLECT.278559>.

politiek in die romans steeds belangrijker wordt. Recente ontwikkelingen in de postkoloniale verhoudingen tussen Nederland en Indonesië, zoals de excuses voor het Nederlandse geweld tijdens de koloniale oorlog die Koning Willem-Alexander in 2020 aanbood en de herdenking van het arriveren van Molukse KNIL-soldaten in Nederland 70 jaar geleden, scheppen ruimte om opnieuw na te denken over de rol die de Nederlands-Indische letteren, en zo ook het werk van Couperus, hebben gespeeld in de politieke en culturele beeldvorming van Nederlands-Indië.

*Arabesken* schept graag ruimte voor deze nieuwe kritische reflectie en nodigt lezers uit om een bijdrage te leveren voor een themanummer met de titel 'De (post)koloniale Couperus'. We zijn op zoek naar bijdragen die Couperus eigen koloniale politiek opnieuw belichten, Couperus' eigen verhouding tot de koloniën onderzoeken, nieuwe historische feiten over Couperus en Nederlands-Indië voor het voetlicht brengen, of nieuwe (post)koloniale interpretaties van Couperus' schrijven presenteren. 📌



Frits Freerks Fontein Fz., Een man in tropenuniform loopt over straat in Batuan, Bali, ca. 1910. Foto: Rijksmuseum, RP-F-2001-17-12-107.

## Noten

1. Voor een recensie van Van Hovens *De stille kracht*, zie Liesje Schreuders, 'Van Oudijck zonder autoriteit. *De stille kracht* door Toneelgroep Amsterdam'. *Arabesken* 46, december 2015, p.57-60.
2. Elleke Boehmer en Coen van 't Veer, 'Van diepe angst en stil genot'. In: *De postkoloniale spiegel. De Nederlands-Indische letteren herlezen*. Ed. Rick Honings, Coen van 't Veer en Jacqueline Bel. Leiden 2021, p.141-157.

*De gemiddelde lengte van een artikel voor Arabesken is 2500 woorden, maar daar kan in overleg van af worden geweken. Voor verdere vragen en de precieze richtlijnen voor auteurs kunt u een mail sturen naar [arabesken@louiscouperus.nl](mailto:arabesken@louiscouperus.nl).*